



ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl samosoudcem JUDr. Martinem Láníčkem ve věci

žalobce: **Ing. Bc. P. K., Ph. D., MBA**

proti
žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**
sídlem Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutím žalovaného ze dne 3. února 2022, č. j. MPSV-2022/21135-923 a
č. j. MPSV-2022/21118-923 ve věci příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení

takto:

- I. Žaloba se **zamítá**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Ostravská krajská pobočka úřadu práce rozhodnutími ze dne 26. 11. 2021 rozhodla, že se žalobci nepřiznávají dávky pomoci v hmotné nouzi, a to příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Žalobce podal proti oběma rozhodnutím odvolání, o kterých rozhodl žalovaný rozhodnutími identifikovanými v záhlaví tohoto rozsudku tak, že obě odvolání zamítl a odvoláními napadená prvostupňová rozhodnutí potvrdil. Stěžejním důvodem pro nepřiznání dávek žalobci byl shodný závěr správních orgánů, podle kterého nelze žalobce a

společně s ním posuzovanou osobu (syna P. M.) považovat za osoby v hmotné nouzi s ohledem na jejich možnost zajistit si zvýšení příjmů vlastním přičiněním.

2. Proti oběma rozhodnutím podal žalobce žalobu, ve které navrhoval jejich zrušení (spolu s prvostupňovými rozhodnutími úřadu práce) a vrácení věci k dalšímu řízení. Žalobce namítá, že napadenými rozhodnutími byl přímo zkrácen na svých právech, zejména na svém právu na pomoc v hmotné nouzi garantovanému v článku 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Podle žalobce jsou správní orgány při posuzování žádostí o dávky v hmotné nouzi oprávněny a povinny zkoumat pouze to, zda příjem žadatele a společně s ním posuzovaných osob v rozhodném období, po odečtení nákladů na bydlení, dosahuje částky živobytí a zda si žadatel svůj příjem nemůže zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním. Správním orgánům žalobce vytkl, že při svých závěrech o tom, že si může zvýšit příjem vlastním přičiněním, vyšly toliko z jeho dobrého zdravotního stavu (v této souvislosti položil otázku, zda úřad práce disponuje informacemi o jeho zdravotním stavu) schopnosti orientace v běžném životě a dosaženého vzdělání, aniž by zjišťovaly obor vzdělání. Tyto skutečnosti však podle žalobce samy o sobě nemohou odůvodnit závěr, že je schopen vlastními silami dosáhnout zvýšení příjmů a další dokazování žalovaný neprovedl. Závěr správních orgánů není podle žalobce dostatečně odůvodněn a podpořen spisovým materiálem, naopak je založen na domněnkách, stereotypech a nezohledňuje fakta případu. Žalobce poukázal na to, že mu byla dne 24. 8. 2020 přiznána dávka pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí), která mu však byla po 3 měsících odejmuta. K závěrům správních orgánů ohledně jeho vzdělání žalobce uvedl, že se žalovaný nezabýval tím, jaký obor má vystudovaný a jejich závěr lze zobecnit tak, že žádný žadatel s vysokoškolským vzděláním a pevným zdravím nemá nárok na dávku. Správním orgánům žalobce dále vytkl, že přehlížejí, že je již od roku 2015 v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce, po celou tuto dobu si aktivně hledá zaměstnání, reaguje na nabídky práce a oslovuje potencionální zaměstnavatele. Jen v období od roku 2021 oslovil více než 50 zaměstnavatelů a vždy byl odmítnut. Pracovní pozice, o něž se ucházel, byly nejrůznějšího charakteru, od vedoucích zaměstnanců, přes obchodní zástupce, až po asistenty a dělnické profese, kde postačuje základní vzdělání či zvláštní (speciální) škola. Rovněž se neomezoval pouze na Moravskoslezský kraj, ale reagoval na nabídky z celé republiky. Ani za pomoci úřadu práce se mu nepodařilo zajistit si stabilní zaměstnání. Důvod spatřuje především ve své „překvalifikovanosti“ ve spojení s věkem a dlouhodobou nezaměstnaností. Zaměstnavatelé nemají podle jeho názoru zájem přijímat do pracovního poměru člověka s doktorským titulem ve věku okolo 50 let, který byl delší dobu bez zaměstnání.
3. Žalovaný navrhl zamítnutí žaloby. V písemném vyjádření zrekapituloval průběh správního řízení a k námitkám žalobce poukázal především na rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 2 Ads 258/2018, jehož část ve vyjádření citoval. Dále dodal, že žalobce v roce 2010 už jako inženýr získal titul „MBA“ ve vzdělávacím programu „komerční právník“ a v roce 2016 akademický titul „Ph.D.“ Žalobce si zvyšoval své vzdělání i v době, kdy byl bez zaměstnání. V této souvislosti vyslovil žalovaný úvahu, že co jiného by žalobce k tomu vedlo, když ne lepší uplatnění na trhu práce a zlepšení orientace v běžném životě. Podle žalovaného je primárně každý povinen postarat se o své potřeby sám. Věk žalobce, jeho zdravotní stav, vzdělání i dobrá orientace v běžném životě umožňují, aby se žalobce o své živobytí staral sám a nehledal pomoc u státu formou příspěvku na živobytí. Žalobce by si měl na živobytí vydělat, a to i nekvalifikovanou prací.

4. Ze správního spisu se podává, že žalobce podal dne 20. 10. 2021 u správního orgánu prvního stupně žádosti o příspěvek na živobytí a o doplatek na bydlení. V žádostech označil jako společně posuzovanou osobu P. M. (syna). Dne 20. 10. 2021 proběhlo u prvostupňového správního orgánu ústní jednání, ke kterému se dostavil žalobce se svým synem P. M. a oba doložili svá prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech, ve kterých není u předvyplněných kolonek (nemovitý a movitý majetek, finanční prostředky) označen žádný majetek v jejich vlastnictví a u „stavebního spoření“ a „kapitálového životního pojištění“ je shodně zaškrtnuta kolonka „nemám“. Dále předložili doklady o výši měsíčních příjmů, ze kterých nevyplyvá, že by žalobce a osoba společně s ním posuzovaná měli ve 3. čtvrtletí roku 2021 jakýkoliv příjem a některé doklady o užíváním bytě. Podle protokolu o jednání byla žalobci dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí a žalobce k dotazu oprávněné úřední osoby návrhy na doplnění neměl. Úřad práce ČR (Krajská pobočka v Ostravě) rozhodnutími ze dne 26. 11. 2021 rozhodl, že se žalobci příspěvek na živobytí ani doplatek na bydlení nepřiznávají. Správní orgán prvního stupně podle odůvodnění prvostupňového rozhodnutí o nepřiznání příspěvku na živobytí dospěl k závěru, že žalobce a jeho syna (společně posuzovanou osobu) nelze považovat za osoby, které si nemohou svůj příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu, nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a nelze je proto považovat za osoby v hmotné nouzi. Správní orgán prvního stupně poukázal na to, že žalobce podává žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi opakovaně a v řízení o jeho předchozí žádosti bylo z odpovědi žalobce při ústním jednání zřejmé, že odmítá sdělit zdroj svých příjmů, kterými si již několik let zabezpečuje základní životní podmínky. K osobě P. M. (v době rozhodování 29 let) správní orgán uvedl, že se vyhýbá osobní komunikaci s úřadem práce, opakovaně se přihlašuje a odhlašuje z evidence uchazečů o zaměstnání (ke dni rozhodování již pojeďenácté ukončil evidenci na vlastní žádost), je mu prokazatelně nabízeno řádné zaměstnání, z jehož příjmů by byl schopen zajistit základní životní podmínky nejen pro sebe, ale i pro žalobce (v této souvislosti správní orgán poukázal na vzájemnou vyživovací povinnost mezi předky a potomky). Nepřiznání doplatku na bydlení odůvodnil správní orgán tím, že žalobce nemá nárok na příspěvek na živobytí, přičemž se nejedná o situaci, kdy by důvodem pro nepřiznání příspěvku na živobytí byla skutečnost, že příjem žalobce a společně posuzované osoby přesáhl částku jejich živobytí, ale nepřesáhl 1,3násobek částky tohoto živobytí. Proti oběma rozhodnutím podal žalobce odvolání, ve kterých sice rozsáhle argumentuje o tom, jak by měly správní orgány postupovat, jak by měl své rozhodnutí odůvodnit, namítá porušení Listiny základních práv a svobod a přednáší úvahy nad „motivací“ úředníků, aniž by však konkrétně reagoval na nosné důvody prvostupňových rozhodnutí [tj. zejména pokud jde o možnost žalobce a jeho syna zajistit (zvýšit) si příjem vlastní prací]. O odvoláních rozhodl žalovaný napadenými rozhodnutími shora uvedeným způsobem. Žalovaný v pozici odvolacího správního orgánu uvedl, že se ztotožňuje se závěry prvoinstančního správního orgánu a zdůraznil, že dávky pomoci v hmotné nouzi představují poslední záchranou síť pro osoby nacházející se v obtížné sociální situaci, přičemž je nutné, aby tyto osoby učinily samy maximum pro to, aby své životní potřeby zajistily svými silami a nespolehaly se na stát a jeho sociální systém.
5. Krajský soud přezkoumal napadená rozhodnutí žalovaného v mezích žalobcem uplatněných žalobních bodů podle § 75 odst. 2 zákona číslo 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), přičemž vycházel ze

skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalovaného (§ 75 odst. 1 s. ř. s.).

6. Předmětem soudního přezkumu jsou správní rozhodnutí, kterými žalobci nebyly (ve spojení s potvrzenými prvostupňovými rozhodnutími) přiznány dávky pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Podle závěru správních orgánů totiž žalobce ani jeho syn (společně posuzovaná osoba) nejsou osobami v hmotné nouzi ve smyslu § 2 odst. 2 zákona číslo 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), neboť si mohou příjem zvýšit vlastním přičiněním, konkrétně vlastní prací.
7. Se žalobcem lze souhlasit potud, že právo na pomoc v hmotné nouzi patří mezi základní práva garantovaná článkem 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Současně však platí, že uvedeného práva se lze domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí (čl. 30 odst. 3 a čl. 41 odst. 1 Listiny). Tímto prováděcím předpisem je především zákon o pomoci v hmotné nouzi, který stanoví mimo jiné podmínky, za kterých lze žadatele a společně s ním posuzovanou osobu považovat za osoby v hmotné nouzi a za kterých mu náleží příslušná peněžitá dávka.
8. V případě příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení, o které v přezkoumávaném správním řízení šlo, patří mezi podmínky pro nárok na dávku také nemožnost žadatele a společně posuzovaných osob zvýšit si svůj nedostatečný příjem vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, a to mimo jiné vlastní prací [(§ 2 odst. 2, § 11 odst. 2 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi], nejedná-li se o některou z osob uvedených v § 3 odst. 1 téhož zákona (osoby starší 68 let, poživatelé starobního důchodu, osoby invalidní ve třetím stupni, nezaopatřené děti apod.). Uvedená podmínka je odrazem zásady, že každý je primárně povinen postarat se sám o své potřeby a na pomoc státu se má spoléhat pouze tehdy, pokud to s ohledem na vlastní handicap jakéhokoli druhu či s ohledem na objektivní hospodářskou a sociální situaci není možné.
9. Podle § 49 odst. 1 písm. a) téhož zákona dále platí, žadatel o dávku je povinen osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu a na výzvu se osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejména zdravotní stav.
10. Žalobce v přezkoumávaném správním řízení ani v žalobě netvrdil, že by on sám nebo jeho syn patřili do některé ze skupin uvedených v § 11 odst. 3 ve spojení s § 3 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, u kterých se pro účely příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení možnost zvýšit si příjem vlastní prací nezkoumá. Správní orgány se proto správně zabývaly tím, zda žalobce a jeho syn jsou schopni zvýšit si svůj příjem vlastním přičiněním a srozumitelně vysvětlily, že především společně posuzovaný syn žalobce P. M. je osobou, která je osobou, která takové možnosti a schopnosti má. Již správní orgán prvního stupně poukázal na to, že syn žalobce je opakovaně na vlastní žádost vyřazován z evidence uchazečů o zaměstnání (jen v roce 2021 byla podle odůvodnění rozhodnutí ukončena jeho evidence mezi uchazeči o zaměstnání 11x), evidenci ukončuje vždy po doručení písemné výzvy s doporučenkou ke zprostředkování zaměstnání, nezajímá se o nabídku volných míst a nemá zájem o řešení své situace na úřadu práce.

Závěr o tom, že syn žalobce si nezvyšuje příjem vlastním přičiněním, tedy vlastní prací, aproboval také žalovaný. Na uvedený závěr správních orgánů týkající se jeho syna žalobce v žalobě prakticky nereagoval, proto ani nebyl v souladu s dispoziční zásadou ovládající soudní přezkum správních rozhodnutí (§ 75 odst. 2 s. ř. s.) otevřen soudnímu přezkumu. Podle přesvědčení krajského soudu se přitom jedná téměř o modelovou situaci přístupu k zabezpečování základních životních potřeb, kterou za snahu o zvýšení příjmu vlastní prací rozhodně považovat nelze. Pokud tedy syn žalobce neměl ve 3. čtvrtletí roku 2021 žádný příjem a současně byl podle nezpochybněných závěrů správních orgánů v témže roce opakovaně na vlastní žádost vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání na úřadu práce a neposkytuje úřadu práce řádnou součinnost při zprostředkování zaměstnání, nelze jej pro účely příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení považovat za osobu v hmotné nouzi. Závěr správních orgánů o tom, že u syna žalobce P. M., který je pro účely příspěvku na živobytí a doplatku současně osobou společně posuzovanou s žalobcem, není splněna podmínka nemožnosti zvýšení příjmu vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, z výše uvedených důvodů vyvrácen ani zpochybněn nebyl.

11. Pokud jde o samotného žalobce, tak je nutno předeslat, že žalobce žádá o příspěvek na živobytí opakovaně a správní orgány jeho předchozí žádosti ze dne 31. 3. 2020 nevyhověly s obdobným odůvodněním jako v tomto případě. Žalobce brojil proti nepřiznání dávek žalobou, ale Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 30. 9. 2021 sp. zn. 19 Ad 39/2020 jeho žalobu zamítl a následně podanou kasační stížnost zamítl Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 31. 5. 2022 sp. zn. 4 Ads 388/2021. Správní soudy se ztotožnily s názorem žalovaného, že žalobce si může svůj příjem zvýšit vlastním přičiněním vzhledem ke svému věku a zdravotnímu stavu. V přezkoumávané věci nedošlo k žádné podstatné změně situace, která by byla pro soud důvodem pro korekci dosavadních závěrů. Proto krajskému soudu nezbyvá, než zopakovat, že závěr správních orgánů, podle kterého žalobce není osobou, která si nemůže svůj příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, resp. přímo vlastní prací, je správný. Krajský soud rovněž setrvává na předchozím závěru, že věk žalobce, jeho zdravotní stav i dobrá orientace v běžném životě, žalobci velmi dobře umožňují, aby se o své živobytí staral sám a nehledal pomoc u státu formou příspěvku na živobytí. Namítá-li žalobce, že podle zobecnění názoru správního orgánu žádný žadatel s vysokoškolským vzděláním a pevným zdravím nemá nárok na dávku, tak takový kategorický závěr nevyslovil žalovaný ani správní orgán prvního stupně. Obecně však platí, že člověk s dobrým zdravotním stavem (u žalobce nebyla zjištěna ani tvrzena žádná zdravotní překážka) a vysokoškolským titulem je i ve věku žalobce (v době podání žádosti mu bylo 52 let) na trhu práce v dnešní době (resp. ke dni rozhodování správních orgánů) uplatnitelný, což je všeobecně známo a není třeba k této otázce provádět zvláštní dokazování. Bylo tak na žalobci, aby správní orgány přesvědčil, že v jeho konkrétním případě tento předpoklad neplatí a že vyvinul dostatečné úsilí k získání zaměstnání nebo např. zahájení samostatné výdělečné činnosti, což žalobce ani v tomto řízení neučinil. Pouhá negativní pracovní historie a skutečnost, že žalobce je podle svých tvrzení v žalobě od roku 2015 na úřadu práce, přitom nemůže být sama o sobě důvodem pro závěr, že není schopen zvýšit si svůj příjem vlastní prací. Konstrukce žalobce, že mu v získání práce brání „překvalifikování“, již přitom byla spolehlivě vyvrácena v předchozím soudním řízení. Nejvyšší správní soud k tomu v rozsudku sp. zn. 4 Ads 388/2021 uvedl, že „jeho tvrzení, že

v získání zaměstnání mu brání jeho akademické tituly, je zcela absurdní. Stát jistě nevynakládá značné prostředky na podporu vzdělání svých obyvatel proto, aby rozmnožil řady nezaměstnaných. Obecně je tomu právě naopak, neboť vyšší stupeň dosaženého vzdělání zpravidla rozšiřuje možnosti pracovního uplatnění. Ostatně stěžovatele nic nenutí, aby při hledání zaměstnání uváděl své vzdělání, pakliže je toho názoru, že jej toto handicapuje.“ Od uvedeného závěru nemá krajský soud důvod se odchýlit.

12. Také ohledně zbývajících námitek žalobce týkajících se důvodů jeho nezaměstnanosti lze zcela odkázat na předchozí rozhodnutí správních soudů v jeho věci (sp. zn. 19 Ad 38/2020 a 4 Ads 388/2021), když v přezkoumávané věci k žádným podstatným změnám nedošlo. K námitce žalobce ohledně oslovení více než 50 zaměstnavatelů od roku 2021 krajský soud dodává, že tato námitka zůstala pouze v obecné rovině. Žalobce v soudním řízení, ale podle správních spisů ani v přezkoumávaných správních řízeních (zahájených žádostmi žalobce ze dne 20. 10. 2021), neoznačil a nedoložil žádné konkrétní pracovní místo, o které by se v rozhodnou dobu ucházel. Takto obecně formulovaná námitka, přednesená navíc poprvé až v soudním řízení, proto nemůže vyvrátit závěry správních orgánů, podle kterých je žalobce schopen zvýšit si svůj příjem vlastní prací. Nelze navíc přehlédnout, že žalobce svou žalobní námitku o oslovování 50 zaměstnavatelů téměř doslovně převzal z předchozí žaloby ve věci sp. zn. 19 Ad 38/2020, nad jejíž rámec doplnil pouze to, že se ucházel také o „dělnické profese, kde postačuje základní vzdělání či zvláštní (speciální) škola“. Oproti předchozí žalobě (ve věci 19 Ad 38/2020), ke které žalobce alespoň doložil sdělení některých zaměstnavatelů, kteří jej v roce 2019 informovali o tom, že jej na příslušnou pracovní pozici nevybrali (přesto byla jeho námitka shledána správními soudy jako nedůvodná), tak v této věci ani nic konkrétního netvrdil a nedoložil.
13. Krajský soud uzavírá, že žalobce a jeho syna (společně posuzovanou osobu) nelze z výše uvedených důvodů považovat za osoby v hmotné nouzi, proto žalobce nemá nárok na příspěvek na živobytí (§ 21 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Vzhledem k tomu, že žalobce nezískal nárok na příspěvek na živobytí, a to z jiných důvodů, než že jeho příjem spolu s příjmem společně posuzovaného syna přesáhl částku jejich živobytí, ale nepřesáhl 1,3násobek této částky, nemá žalobce nárok ani na doplatek na bydlení (§ 33 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi). V obou případech se přitom jedná o samostatné důvody pro nepřiznání příslušných sociálních dávek, proto nebylo třeba posuzovat další podmínky vzniku nároku na tyto dávky. Závěry žalovaného proto v případě obou dávek obstojí.
14. Z výše uvedených důvodů krajský soud žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.
15. O nákladech řízení rozhodl krajský soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť žalobce ve věci úspěch neměl a žalovanému náhrada nákladů řízení nepřisluší.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů od jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu.

Ostrava 31. srpna 2022

JUDr. Martin Láníček
samosoudce